

Uj Idők

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilap

Előfizetési ára
Egész évre 300.000 K
Félévre 160.000 K

Szerkeszti Herczeg Ferenc

Negyedévre 80.000 K
Egyes szám
ára 7000 K

XXXII. évfolyam

1926 június 20

25. szám

A szobormúzeum

Irta: Lyka Károly.

A *Szép Mesterségek kezdete* a legrégebb szobor a Szépművészeti Múzeum most megnyílt modern szobor-gyűjteményében. Rómában 1820-ban kezdte faragni e márványművet Ferenczy István, aki magát az *első magyar szobrásznak* mondotta. Így hát kerek száz esztendejét látjuk magunk előtt a magyar szobrászatnak, most először, szép elrendezésben, amely rávilágít a magyar képfaragók tövises útjára, amint kemény küzdelemben törekednek a legmagasabb csúcsok felé. Az „első magyar szobrász” még sajátkezűleg kotorászott a magyar hegyek gyomrában, hogy megtalálja a jó követ (Dugonics így főzte a tintáját, faragta a lúdtollat az íráshoz). Ferenczy még külföldi felfedező útra is ment, hogy lássa, miképpen öntenek egy bronz-szobrot. Tehát se kő, se bronz, — tegyük hozzá: se megrendelő, se publikum, se kritika, se iskola, se múzeum, sőt egyetlenegy nyilvános emlékszóbor sem volt az egész országban...

Ily állapotban vette kezdetét a *Szép Mesterségeknek* Ferenczy által művelt azon ága, amelynek számára ma és itt külön termetet lehetett nyitni. Mégis történt tehát valami a száz év alatt.

Hogy mi történt, arról időrendben, stílusrendben ad képet művészeti kincstárunknak ez a legújabb osztálya. Egyéb szobraink szerteszét vannak szórva a városokban: itt ebben a gyűjteményben összemérhetők a mesterek, kivallathatjuk szándékaik felől.

Szobrászat alatt nálunk sem értették minden időkben ugyanazt. Mindjárt az első teremben három nemzedék került egymás szomszédságába, mégpedig kitünő képviselőben. Az első nemzedéknek zászlóvivője Ferenczy. A másodiké Izsó Miklós. A harmadiké Strobl Alajos. S az első pillantás meggyőz arról, hogy mindegyik más-más úton indult Rómába.

Ferenczy jelenti a klasszicizmust. Mint ahogy kortársa, Kazinczy görög-latin versmérethben írt magyarul s mint ahogy a mitológia istenei és istennői az ő társasága, úgy éli át még egyszer (s nyilván nem utoljára) az antik szobrászatot Canova és Thorwaldsen kánonja szerint Ferenczy István. Ez a szobrászat az archeologiai tudomány, a filológiai műveltség, az ész szobrászata. A szabály megtalálása a fontos, a szabály érvényesítése a döntő. Mint ahogyan Kazinczy görög taktusba szorítja a magyar nyelvet s a görög cezúrák eshetőségeit latolgatja. A síma harmónia a legfontosabb. Csak a „magasabb szféra” lehet a művészet otthona.

Ezt a világot képviseli gyűjteményünkben Ferenczyn kívül Züllich, Engel, Guttmann stb., sőt még jó későn Kugler is.

Néhányuk még javában faragja a géniuszokat, az Évákat, amikor megjelenik a porondon az új ember az új stílussal. És tegyük hozzá: százsorta nagyobb tehetséggel: Izsó Miklós. A közismert „Búsuló juhász” igaz, még megérik, hogy egy kicsit bekukkantott Árkádiába ő is, amelyben amazok éltek. Ám az adott viszonyok közt nem ez fontos, hanem a szándék s a tárgy, amelyet megragadott. A Junók, Apollók, nimfák és a mitológia szép fehércsclédei helyett megragad valmit, amiért nem Homeroszhoz, nem Ovidiuszhoz kellett fordulnia, hanem valamihez, amit elődei sohasem aknáztak ki: a szívéhez, a maga tulajdon igaz lelkiségéhez. Izsó, a falusi ember, egészen új témát: a parasztot ragadta meg, a tarlókon ballagó, elmélázó juhászt, akit százsor látott, teljesen ösmert. A maga világát, magyar világát igyekezett tolmácsolni márvány-nyelven. De voltaképpen nem ez a fő-műve, hanem azok az apró terrakották, amelyek egy üvegszekrénybe zárva ékességei az egész teremnek. Gatyás, táncoló parasztok, a tánc hevében, szilaj forgásban, az élet melegét, teljességét, szabály helyett az élményt oly közvetlenül adva, hogyha mellőlük átpillantunk a klasszicisták hideg márványaira, egy filológiai szeminárium levegőjét érezzük onnét felénk áradni.

Más világ az Izsó világa. Egy, egyetlenegy partnere volt ebben, méltó hozzá, céljaiban testvér, küzdelemben egyenrangú kortárs, de ez nem kerülhetett a szobormúzeumba, mert építész volt: Feszli Frigyes. Egyébként az Izsó-figurák testvértelenek itt, mert korábban sem hozzá mérhető tehetség nem akadt a képfaragók közt, sem célját nem tudták értelmezni a kollégái. Huszár Adolf gyenge genreje, itt a szomszédságban, mutatja, mi történik, ha valaki Izsó plasztikája nélkül próbálja a magyar romantika parasztjait szoborrá formálni.

Ez a tüzes világ, amelynek forró érzés az alapja, a szobrászatban épp oly gyorsan tűnt le, mint építészettünkben. Nem adott formulát, tehát nem utánozhatták. Petőfi is egyedül maradt.

Hosszú lélekzetvétel következett, kitöltetlen űr. Izsó Pestjét felváltotta az új Budapest. A borsodi parasztokat agyagban, bronzban, márványban egy új kultúra nyugodtabb klímája alatt élesen meglátott, finoman latolt realista képmásszobrászat váltja fel. Mert körülbelül csak ezzel érdemes foglalkozni s nem az emlékszóboroknak azzal a tömegével, amely Izsó után elburjánzott a tereken, a középületeken. Szerencsére emlékszóborok nincsenek az új szoboresarnok leltárában. Azok ott vannak lecövekelve, ahová őket

a szoborbizottságok számúzték, *in partibus infidelium*, a múzeumba csak a jobb dolgok kerülhettek. Strobl Alajos, e nemzedék kimagasló képviselője, legjobb munkáival van jelen. Itt van az „Anyánk“, itt van néhány képmása: az átérzett, jellemzést kereső és adó realista mintázás e korbéli legszebb paradigmái. A romantikát ugyan elfűtta a szél: a plasztikai érények a kor új kiadásában azonban megmaradtak. S ezzel zárul a magyar szobrászat utolsó száz évének az a része, amelyet történeti távlatból tudunk szemlélni.

De nem zárul vele az új szoborcsarnok mestereinek sora. Ámde a Pásztor Jánosok, a Szentgyörgyiek, a Beck Fülöpök, Reményik, s társaik valóban kortársaink már. Túlságosan közel állanak időben hozánk, semhogy szobrászatunk formaváltozásait s ennek jelentőségét munkáikon egészen objektíve meg tudnók állapítani. Csak azt mondhatjuk, hogy gazdag és bő ez a rész is. Nem olyan, mint amilyen lehetne, mert a Múzeum régi vezetősége a háború előtt megfeledkezett jó, legjobb szobrok vásárlásáról. Most, a legnagyobb pénztelenség legsoványabb éveiben vajmi nehéz ezt a mulasztást pótolni.

Úgy tudjuk, hogy Petrovics Elek, a szép, új szoborcsarnok megalapítója és szervezője, az új nemzedék plasztikáját nemcsak itt, hanem a Szépművészeti Múzeum másik, még meg nem nyílt helyiségében, a régi Műcsarnokban fogja bemutatni. Mint ahogy a párizsiak a Louvre mellett fenntartanak a legújabbak számára egy Luxembourg-csarnokot is. Ezzel majd teljessé fog kerekedni a legmáibb máig a most megnyílt szobormúzeum.